

HEDESLSKABETS TIDSSKRIFT

Nr. 6

15. maj 1962

Repræsentantvalg
til Det danske
Hedeselskab

Vandingsforsøgene
ved Karup

Litteratur

Fra en vestjysk
hedegård
for 100 år siden

83. årg.

Oplag: 18.600

DAVID BROWN

overalt!

Ring eller skriv efter alle oplysninger, og vi tilsender Dem gerne vore brochurer.

David Brown 950 i arbejde på planteskolen.

David Brown 950 har også på området hedeopdyrkning og plantagearbejde vist sig særdeles velegnet.

Ingen anden traktor i denne prisklasse har så meget standardudstyr, som David Brown 950, og dette i forbindelse med den fine kørselsøkonomi og arbejdsevne er uden tvivl årsag til den meget store efterspørgsel på David Brown 950.

A/S

LANTRACO

BYMARK 2-4 - ROSKILDE: ROSA 5450

„LYNGBY“ GRAVESKOVL

No. 1 K 255×345 mm

No. 2 K 240×330 mm

Det rette Værktøj —
— gør Arbejdet let

D. S. I. Skovle er fremstillet af fine-
ste Staal og forsynet med fint s'ebne
Skafter af prima Asketræ.

Dansk Staal Industri A/S af 1933

Kongens Lyngby - Telf. 870410.

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62
og fiskerihavnen

Siden 1896

har vi leveret planter til
skov, have og mark.
Forlang tilbud!

Hjortsøs Planteskole

Tlf. Viskinge *20
Svebølle

Røde DRÆNRØR

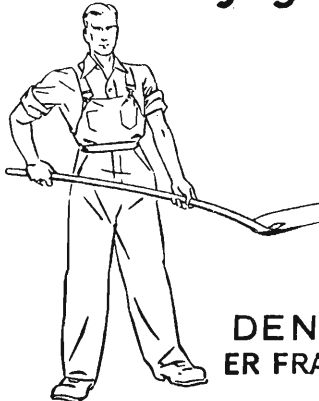
fra 2"—12" haves
altid på lager
Forlang tilbud

„Sofienlund“

TEGLVÆRK

Telefon 10 Ulstrup

Den er rigtig!

DEN
ER FRA

Zinck

GODT-
HAAB

Røde drænrør

indtil 16" diameter

A/S Hvorslev Teglværk

pr. Ulstrup - Tlf. 67 Ulstrup

Kaas- Briketter

Hovedforhandler:

Nordjyllands
Kulkompagni

Nørresundby
Telf. 4227 . 4228

Fabrik: Kaas
Telf. Kaas 11

Tårnsilosten
Drænrør
Baumadæk
Tagsten
Mursten

KÄHLERS Teglværk

Korsør

TRÆKULSGRYN

til kyllinger, hens
smågrise og svin

★ Holder maven i
orden

★ Garanteret vand-
fri

★ Største opslug-
ningsevne

Leveres i hele og
halve sække à 85
liter og 42,5 liter —
og i sække med 5
poser à 17 liter el-
ler sække med 20
poser à 4 liter.

Forlang de lette,
porøse trækulsgryn
fra Hedeselskabet

Bedst og billigst

FORHANDLERE OVERALT I LANDET

A/S Skive Marktrækontor

Grundlagt 1896
Telefon 94 Skive
FRØAVL FRØHANDEL

engsko kværnsten

STRØMMEN RANDERS TLF. 651

E. DALGAARD SØRENSEN %
AARHUS TELF. 578 00

Løve Garn

Aktieselskabet Holger Petersen

Købmægergade København K

Skovarbejderskolen

Husk skovarbejderskolens bøger:

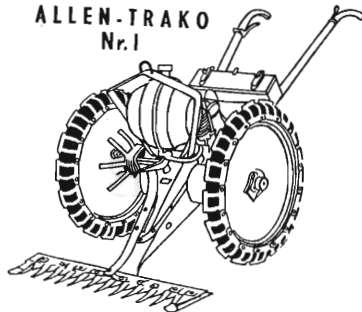
- Håndredskaber til skovarbejde v. G. Bergsten og I. Nissen 4,00 kr.
- Arbejdstekniske råd og vink v. G. Bergsten. 2. udgave.. 3,00 kr.
- Motorsavens brug og vedligeholdelse v. I. Nissen. 3. udg. 2,00 kr.
- Regnskabsbog for motorsave.. . . . . 1,50 kr.

Ved forud indbetaling på giro 72403 sendes bøgerne portofrit.

! Skovarbejderskolen, Kagerup St., tlf. Helsinge 615.

I. J. NISSEN.

ALLEN-TRAKO
Nr. 1

Omhyggeligt behandlede **skovplanter**
i værdifulde provenienser

Danplanex Planteskoler A/S

Rødékro - telf. (0 46) 6293;*

Den rigtige græsslåmaskine
for finslåning og grovslåning

FRIMODT-KONNING

TRAKO

Pjedsted - tlf 60 (043-1)

ELEMENTBROER

Jerabetonspunplanker — Specielle emner efter opgave.

N. SKYTTE

Ringkøbing Cementvarefabrik - Tlf. 601-602

Videbæk Cementvarefabrik - Tlf. 214

Alt i betcnvarer efter D. S. 400

Frøavlscenret

HUNSBALLE

Holstebro - Tlf. 533

Frøavl og frøhandel

100 % SIKRET
MOD
ØKONOMISK
TAB VED

HAGL

Tal med nærmeste
distriktsforstander
eller hovedkontoret

Haglskadeforsikring er en billig betryggelse - og bør tegnes i de jydskc landmænds eget selskab, hvor medlemmerne gennem re-assurance er sikret mod større forhøjelser af årsbidraget, selv når katastrofalt store tab indtræffer.

Haglskadeforsikringsforeningen for Jylland G/S
Sct. Clemens Torv 9 - AARHUS - Telefon 2 12 84

Brostrøm^s

Planteskole

VIBORG
ved C. Nielsen
Telefon 42

leverer alle planter for
HAVE, MARK og SKOV
Hårdføre og veldrevne arter
for ethvert formål

Aarhus Privatbank

Aarhus

Stiftet 1871

København

AEROLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

Hedeselskabets Tidsskrift

Nr. 6

15. maj 1962

83. årg.

udgår 16 gange årligt og sendes til selskabets medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg. Annoncepris 60 øre pr. mm. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 5 kr. eller en gang for alle mindst 100 kr. Redaktør: H a r. S k o d s h ø j. Redaktionsudvalg: Afdelingschef, skovrider B. Steenstrup (formand), overingeniør N. Venov og distriktsbestyrer J. Alsted. Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.

Indhold: Repræsentantvalg til Det danske Hedeselskab. — Vandingsforsøgene ved Karup. — Dødsfald. — Litteratur: »Forelæsninger over afvanding i Jordbruget«, Kulturteknik III. — Fra en vestjydsk hedegård for 100 år siden. (Fortsættelse.) — I få ord.

orsiden: Fra *Tagmarken* øst for Thisted, hvor et tidligere udstrakt sumpareal er afvandet og bragt under kultur. En ny vej langs en af hovedkanalerne har gjort hele området tilgængeligt.

Repræsentantvalg til Det danske Hedeselskab

I henhold til Det danske Hedeselskabs vedtægt skal der i år foretages valg af 19 medlemmer til selskabets repræsentantskab.

I vedtægtens § 6 hedder det om valg til repræsentantskabet:

»12 af repræsentantskabets medlemmer vælges for 3 år ad gangen af repræsentantskabet, der selv bestemmer, hvornår valget skal foregå og om et eller flere af disse valg kan udsættes.

39 repræsentanter vælges blandt selskabets medlemmer for 6 år ad gangen og skal på den tid, valget finder sted, have bopæl i følgende kredse: 3 i Hjørring amt, 2 i Aalborg amt, 2 i Thisted amt, 3 i Viborg amt, 3 i Randers amt, 3 i Aarhus og Skanderborg amter, 3 i Vejle amt, 3 i Ringkøbing amt, 3 i Ribe amt, 1 i Odense-Assens amter, 1 i Svendborg amt, 1 i København, 1 i København-Roskilde amter, 1 i Frederiksborg amt, 1 i Holbæk amt, 1 i Sorø amt, 1 i Præstø amt, 1 i Maribo amt, 2 i Aabenraa-Sønderborg amter, 2 i Haderslev-Tønder amter og 1 på Bornholm.

Alle selskabets medlemmer er berettiget til at deltage i ethvert valg af de 39 repræsentanter, når de har betalt bidrag for det kalenderår, i hvilket valget foregår, eller er livsvarige medlemmer. Ethvert medlem har een stemme.

Hvert 3die år afgår henholdsvis 20 og 19 af de 39 repræsentan-

ter i overensstemmelse med en af repræsentantskabet på årsmødet i 1947 fastsat afgangorden. Genvalg kan finde sted.

Afgår en af de således valgte 39 repræsentanter, inden hans funktionstid er udløbet, kan repræsentantskabet vælge et af selskabets medlemmer i samme kreds til at fungere i tidsrummet indtil det førstkommende almindelige valg i den pågældende gruppe.

Når almindelige valg skal finde sted i den efter tur afgående gruppe, sendes *der med et i august måned udgående hæfte af tidsskriftet stemmesedler* til alle selskabets medlemmer, hvorhos der i tidsskriftet gives meddelelse om, hvilke repræsentanter, der skal afgå, hvor mange der skal vælges, og i hvilke kredse disse skal være bosiddende, samt om, at *der ikke må stemmes på flere i hver enkelt kreds, end der skal vælges i denne, og at der kun kan stemmes på medlemmer af selskabet.*

En stemmeseddel er kun gyldig, når den, udfyldt i overensstemmelse med foranstående og forsynet med tydelig angivelse af stemmegiverens navn og bopæl, indsendes til selskabets hovedkontor inden den påfølgende 15. september.«

Der skal herefter i år foretages valg af 19 repræsentanter, nemlig 1 i Aabenraa-Sønderborg amter, 1 i Aalborg amt, 2 i Aarhus og Skanderborg amter, 1 i Haderslev-Tønder amter, 2 i Hjørring amt, 1 i Randers amt, 1 i Ribe amt, 1 i Ringkøbing amt, 1 i Thisted amt, 1 i Vejle amt, 1 i Viborg amt, 1 i Odense-Assens amter, 1 i Frederiksborg amt, 1 i Holbæk amt, 1 i Sorø amt, 1 i Præstø amt, 1 i Maribo amt.

De afgående repræsentanter er:

Aabenraa-Sønderborg amter:

Gårdejer *Jacob Jørgensen*, Brandsbøl, Nordborg.

Aalborg amt:

Gårdejer *Axel Andersen*, Kyvsgaard, Langholt.

Aarhus og Skanderborg amter:

Proprietær *S. Arentoft*, R., Castenschioldsvej 8, Højbjerg.

Gårdejer *Markus Hansen*, R., Vester Mølle, Skanderborg.

Haderslev-Tønder amter:

Stiftamtmand *Jens Pinholt*, K., Dbm., Haderslev.

Hjørring amt:

Hovedkasserer *P. Chr. Andersen*, Æblevangen 4, Hjørring.

Amtsrådsmedlem, husmand *Emil Petersen*, Jerup.

Randers amt:

Hofjærgermester *Chr. Mourier-Petersen*, Rugaard, Hyllested.

Ribe amt:

Rentier *Søren Johansen*, Holsted.

Ringkøbing amt:

Dommer, folketingsmand *K. Thestrup*, R., Herning.

Thisted amt:

Nyvalg i stedet for afdøde landinspektør *Smed Søndergaard*.

Vejle amt:

Gårdejer *J. L. Knudsen*, Egtved.

Viborg amt:

Godsejer *E. Obel*, Haxholm, Bøstrup.

Frederiksborg amt:

Proprietær *C. F. Lassen*, R., Færgevej 38, Frederikssund.

Odense-Assens amter:

Forstander *Johs. Petersen-Dalum*, R., Dbm., Vesterled, Hjallesø.

Holbæk amt:

Nyvalg i stedet for afdøde gårdejer, kreditkassedirektør
Aksel Jensen.

Sorø amt:

Godsejer *S. Dahl*, R., Catrineholm, Slagelse.

Præstø amt:

Forpagter *H. Fabricius*, R.I, Grævlingebakken, Nygaard, Præstø.

Mabibo amt:

Stamhusbesidder, kammerherre *J. C. V. V. Grandjean*,
Vennerslund, Nr. Alslev.

Vandingsforsøgene ved Karup

Udført under ledelse af
Hedeselskabets udvalg for kunstig vanding

Beretning ved forstander A. Krøigaard om forsøg med vanding på let sandjord med frugtvand fra kartoffelmelsfabrikation.

I løbet af en sæson af normal længde, d. v. s. ca. 100 dage i tidsrummet oktober—februar, skal der fra Karup kartoffelmelsfabrik bortskaffes ca. 120.000 m³ af det såkaldte *frugtvand*, der fremkommer ved udvaskningen af stivelsen af de sønderdelte kartofler.

Frugtvandet blev oprindeligt sammen med det vand, der benyttes til vaskning af kartoflerne, udledet til Karup å, som derved forurenedes i så høj grad, at det gik ud over fiskebestanden, hvilket gav anledning til idelige klager.

Frugtvandet indeholder en del organiske stoffer, som under deres nedbrydning i åvandet forbruger så stor en del af den i vandet opløste ilt, at fiskene eventuelt kvæles, og tillige kan disse stoffer give anledning til dannelse af de såkaldte »lammehaler«, d. v. s. specielle svampekolonier, som foruden at virke særdeles uappetitlige kan forårsage iltsvind.

Kartoffelmelsfabrikkens ledelse besluttede derfor at anmode Hedeselskabet om at være behjælpelig med udformningen af et regnkanonanlæg til udsprøjtning af frugtvandet på nogle til formålet indkøbte arealer af let sandjord i fabrikkens nærhed. Anlægget kom igang i 1947, og det har siden da fungeret tilfredsstillende og med det resultat, at klagerne over fabrikkens forurening af åen måtte ophøre.

Frugtvandet indeholder ikke helt ubetydelige mængder af planternæringsstoffer. Omregnet til almindelige handelsgødninger svarer indholdet pr. kubikmeter af

kvælstof	til ca. 2,0 kg kalksalpeter,
fosforsyre	» » 0,5 » superfosfat,
kali	» » 1,3 » 50 pct. kaligødning.

Efter at anlægget var kommet igang, viste det sig da også, at der kunne konstateres en betydelig afgrødeforøgelse på de frugtvandede arealer. Forskellige forhold — foruden selve analysen — tydede imidlertid på, at forholdet mellem de forskellige næringsstoffer ikke var så godt som ønskeligt — kartoflerne udviklede således en enorm top uden tilsvarende forøgelse af knoldudbyttet — og det besluttedes derfor i efteråret 1948 gennem en serie orienterende forsøg at tilvejebringe nærmere oplysninger herom.

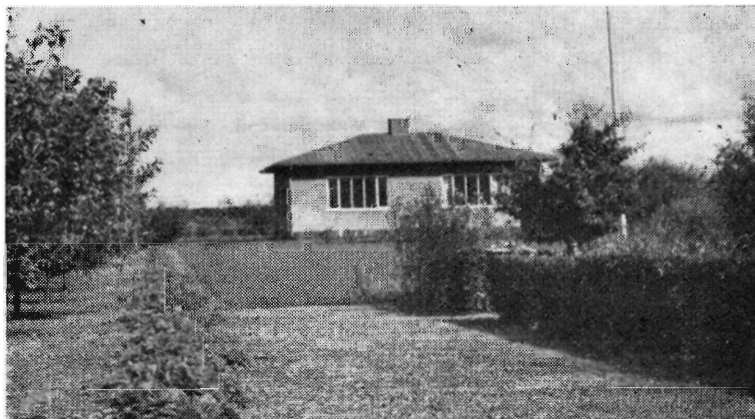

Haven ved tjenesteboligen ved forsøgenes anlæg i 1949.

Angående forsøgenes anlæg m. v. og det første års resultater henvises til »Beretning nr. 1. Vandingsforsøgene i Karup« ved forstander *N. C. Nielsen*. Beretningen er udsendt i Hedeselskabets Tidsskrift, nr. 15, 1949. Særtryk kan, så længe oplag haves, fås ved henvendelse til Hedeselskabets afdeling for undersøgelser og forsøg, Viborg.

Forsøgene blev gennemført i 10 år og afsluttedes med udgangen af 1958. Udgifterne ved forsøgenes gennemførelse er afholdt af Karup kartoffelmelsfabrik og Hedeselskabet i forening. Ved arbejdet i marken med vandingen og forsøgenes pasning i øvrigt har hr. *Karl Nielsen*, Karup, medvirket på forbilledlig måde gennem hele forsøgsperioden.

Det er ikke muligt i en kort oversigt som den nærværende at

Haven ved tjenesteboligen efter 10 års vanding med frugt vand.

Vandingsforsøgene
ved Karup.

Forsøgsarealets beliggenhed
og
placeringen af
de enkelte forsøg.

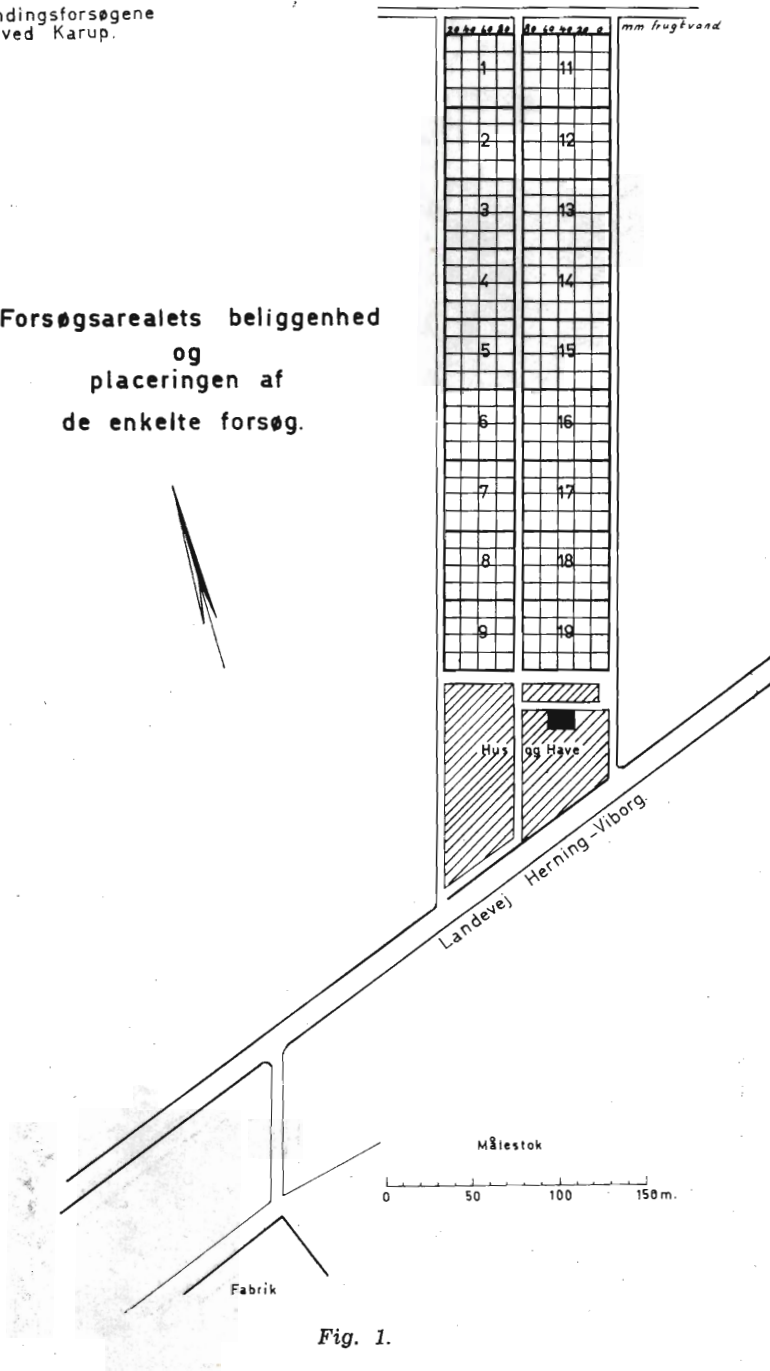

Fig. 1.

MAJ:	græs, lucerne, grønt korn, kløver, patentbland.
JUNI:	græs, lucerne, kløver, patentblanding
JULI:	græs, lucerne, kløver, hør
AUG:	græs, lucerne, kløver, lupin, halm
SEPT:	lucerne, roer, græs, fodermarkål, hør, halm
OKT:	roer, fodermarkål, lupin
NOV:	roer, fodermarkål
DEC:	fodermarkål

De har
brug for en
TAARUP
i 8 af årets
måneder...

- top-kvalitet
i alle afgrøder...

TAARUP

grønt- høster

Landbrugets mest rentable investering, — findes i 4 modeller:

Type Junior, Type SM 1100,
Type S 1100 og Type S 1500.

Et veludbygget ekstraudstyr sætter Taarup Grønthøster på toppen i de mest forskelligartede afgrøder — i 8 af årets måneder...

Taarup Grønthøster er en gennemført kvalitetsmaskine, — effektivt rustbeskyttet, og lakeret med syntetisk emallie, cylinderen er afvejet såvel statisk som dynamisk — det er simpelthen top-kvalitet...

— ta' TAARUP — Danmarks mest solgte grønthøster, — den sparer mere i arbejdsløb end den koster.

Type Junior
kr. 3250,—

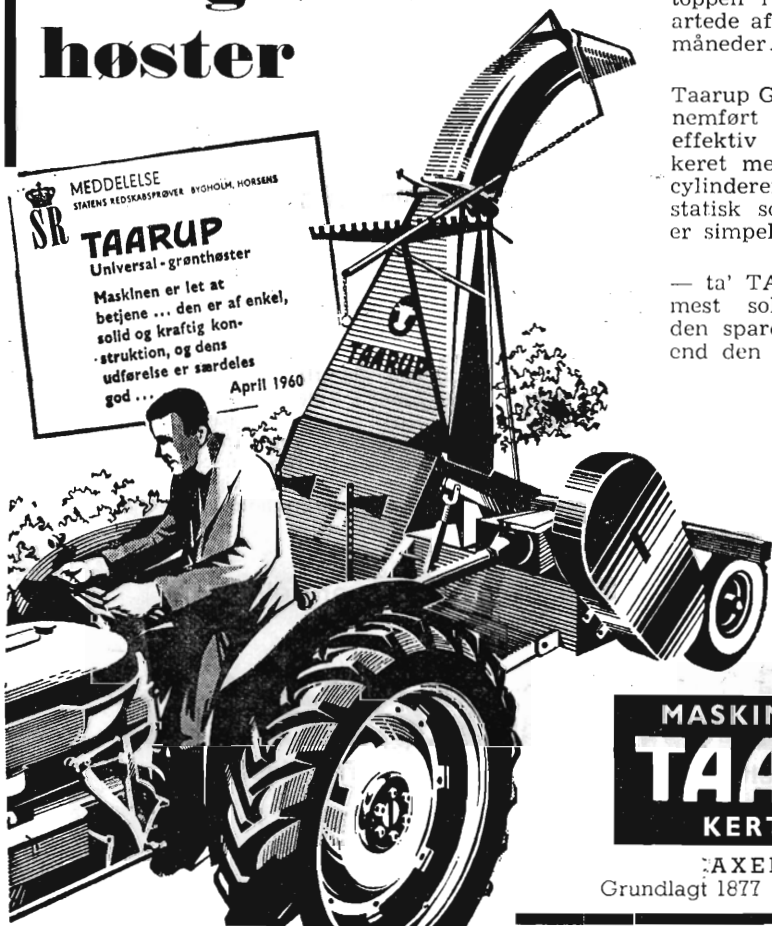
Type SM 1100
kr. 3250,—

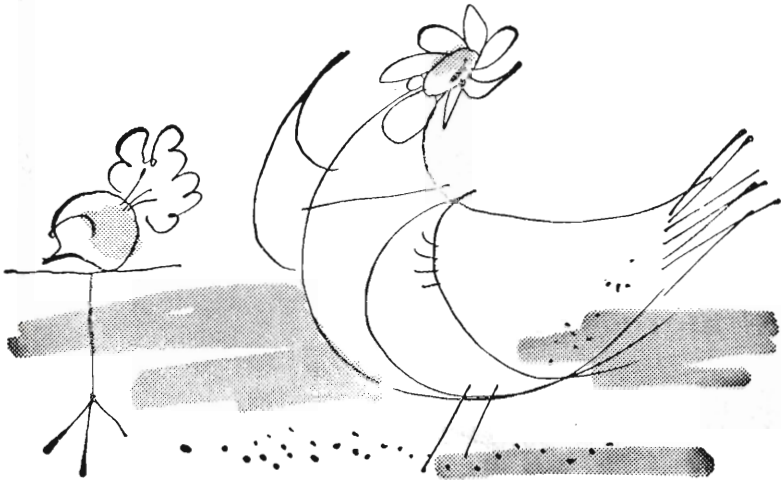
Type S 1100
kr. 4190,—

Type S 1500
kr. 6025,—

MASKINFABRIKEN
TAARUP
KERTEMINDE

AXEL LARSEN
Grundlagt 1877 - Telf. (09-32) 70 fl. lin.

..... hønemor vil ikke have roer ...
- heller ikke om søndagen!

... for roer er slet ikke hendes livret! Det ved enhver moderne landmand. Hønemor skal have sine specielle yndlingsretter — ellers giver hun ikke det udbytte, som er nødvendigt for hele økonomien!

Også når det gælder olie til dieselmotoren, er det af afgørende betydning at vælge det rigtige. De moderne motorer belastes så længe og intensivt, at kun specialolien kan sikre motoren lang levetid. De skal som alle erfarne brugere af dieselmotorer vælge Shell Rotella Oil, den holder motoren ren og reducerer sliddet på de vitale dele til et minimum. Omkostningerne til motorolie er små i forhold til de samlede driftsudgifter, og anvendelsen af den rigtige olie betaler sig gennem lavere vedligeholdelsesudgifter.

Shell-smurt er vel-smurt

Shell Rotella Oil

specielt udviklet til smøring af moderne dieselmotorer

medtage hele talmaterialet vedrørende høstudbytte og analyseresultater m. v., men særligt interesserede vil ved henvendelse til Hede-selskabets afdeling for undersøgelser og forsøg kunne få nærmere oplysninger om resultaterne af de enkelte forsøg, herunder om jordbundsanalyserne.

Fig. 1 viser forsøgsarealets beliggenhed i forhold til kartoffelmelsfabrikken samt placeringen af de enkelte forsøgsafdelinger, hvis nummerering der er henvist til i den efterfølgende oversigt over forsøgsresultaterne.

Det etablerede vandingsanlæg består foruden af motor og pumpeudstyr m. v. ved fabrikken af en nedgravet 6" eternitrørledning fra fabrikken til forsøgsarealet. Vandingen udføres med et transportabelt rørsystem, hvorpå der er monteret spredere med en vandediameter på 10 m, svarende til bredden af de forskellige vandingsstriber. De tilførte mængder af frugt vand (eller åvand) blev bestemt på grundlag af vandingstidens længde, idet det ved forudgående målinger blev fastslået, hvor store vandmængder anlægget yder pr. tidsenhed. Vandingsstriberne med 40, 60 og 80 mm vanding er således vandet i henholdsvis 2, 3 og 4 gange så lang tid som striberne med 20 mm frugt vand. Da det drejer sig om let gennemtrængelig jord, har der ikke været vanskeligheder med at få jorden til at op-suge selv de største vandmængder.

Forsøgsresultater

Forsøg nr. 1—2. Stigende mængder frugt vand med og uden åvanding

Vandingsanlægget er således indrettet, at der i perioderne, hvor der ikke vandes med frugt vand, kan vandes med vand fra Karup å, og allerede ved forsøgenes anlæg var man indstillet på i forsøg nr. 1 at foretage en undersøgelse af åvandingens virkning på forskelligt frugtvandede arealer. Den gennemførtes på den måde, at der fra foråret var fastsat bestemte tidspunkter, på hvilke normalnedbøren skulle suppleres op og således, at der i månederne maj, juni og juli tilførtes 40 mm åvand til forud fastsatte tidspunkter.

Medens der, som det er anført i den foreløbige beretning, var et særdeles godt merudbytte for åvanding i 1949, nemlig 1380 kg kartoffelstivelse pr. ha, var der i 1950 et mindredudbytte på 1700 kg stivelse for åvandingen, fordi åvandingen faldt sammen med rigelig nedbør med det resultat, at let opløselige plantenæringsstoffer udvaskedes.

Fra 1952 udvidedes forsøget med åvanding til også at omfatte forsøg nr. 2, hvorefter der var 4 fællesparceller mod hidtil 2, og til-

lige ændredes vandingen derhen, at der kun blev tilført åvand til de vandede parceller, når det skønnedes påkrævet. (Fig. 2).

I årene siden da har der været avlet fabrikskartofler 5 gange, nemlig i 1952, 1954, 1955, 1957 og 1958. Udbyttet og merudbyttet for

< Forsøg nr. 1				× Forsøg nr. 2 >				
åvand	:	:	:	:	:	:	:	80 mm frugt vand
	:	:	:	:	:	:	:	60 mm frugt vand
Uden åvand	Med	Uden	Med	Uden	Med	Uden	Med	40 mm frugt vand
								20 mm frugt vand

Fig. 2. Åvandingsforsøg.

vandingen har varieret noget fra år til år. Det største udslag opnåedes i det tørre år 1955, da merudbyttet for åvanding androg 1710 kg stivelse pr. ha, medens der i den fugtige sommer 1958 kun var et merudbytte på 115 kg stivelse pr. ha.

Det gennemsnitlige udbytte og merudbytte for de nævnte fem år er anført i tabel 1.

Tabel 1. Udbytte og merudbytte for vanding med åvand til kartofler.

mm frugt- vand pr. år	Udbytte uden åvand				Merudbytte for åvanding			
	hkg knolde pr. ha	pct. stivelse	kg stivelse pr. ha	knold- vægt g	hkg knolde pr. ha	pct. stivelse	kg stivelse pr. ha	knold- vægt g
20	232	18,8	4440	59	+ 14	+ 1,2	+512	—
40	236	18,3	4396	56	+ 10	+ 1,2	+449	+ 6
60	251	17,5	4432	56	+ 14	+ 1,3	+585	—
80	239	17,3	4197	52	+ 22	+ 1,4	+870	+ 2
	240	18,0	4366	56	+ 15	+ 1,3	+604	+ 2

Vanding med åvand udført på samme måde, som det kan forventes at ske i almindelig praksis, har givet et merudbytte på ca. 600 kg kartoffelstivelse pr. ha pr. år, svarende til en værdi på henimod 500 kr. pr. ha. Åvandingen har medført en forhøjelse af kartoflernes stivelsesprocent på 1,2—1,4, og den har stabiliseret udbyttets størrelse fra år til år. Det er tydeligt, at vandingen har den bedste virkning på parcellerne med de store mængder frugt vand, d. v. s. de jorder, der har det største indhold af planteneringsstoffer.

Forsøg nr. 3. Stigende mængder af kunstgødning uden frugt vand

Formålet med dette forsøg var at undersøge, hvor stort et udbytte, der kunne opnås med kunstgødning alene på den jordtype, forsøget omfatter.

Forsøgsplan.

- a. Ugødet.
- b. 200 kg superf., 200 kg kalig., 200 kg kalksalp. pr. ha pr. år.
- c. 400 » » 400 » » 400 » » » » » »
- d. 800 » » 800 » » 800 » » » » » »

4 fællesparceller. Vandet med åvand efter skønnet behov.

Fabrikskartofler. 1949 og 1950: Alpha, 1952, 1954 og 1955: Dianella, 1957 og 1958: Rød Ankergaard.

Udbytte:

	Hkg knolde pr. ha	Pct. stivelse	Hkg stivelse pr. ha	Forholds- tal	Gennemsnit knoldvægt g
a	59	18,6	10,9	100	29
b	229	18,1	24,5	224	45
c	303	17,8	32,4	297	55
d	382	17,3	39,9	365	69

De anførte gennemsnitstal for 7 års dyrkning af fabrikskartofler dækker over temmelig store variationer fra år til år, men tendensen, et stort og stærkt stigende merudbytte for stigende kunstgødningsmængder, har været klar.

Selv om forholdet mellem de forskellige tilførte plantenæringsstoffer har været u hensigtsmæssigt, er grænsen for den økonomiske kunstgødningsanvendelse formentlig ikke nået med de i forsøgsled d benyttede mængder.

Ansættes prisen pr. kg stivelse til 80 øre har merudbyttet i de tre gødede forsøgsled været henholdsvis 1086, 1714 og 2319 kr. pr. ha for en gødningsudgift på henholdsvis 155, 310 og 620 kr.

Stivelsesprocenten i kartoflerne aftager med stigende gødnings-tilførsel, medens den gennemsnitlige knoldstørrelse stiger på afgørende måde.

Forsøg nr. 4. Sammenligning mellem kunstgødning og frugt vand

Planen for dette forsøg går ud på at foretage en sammenligning mellem virkningen af i hovedsagen samme mængder af plantenæringsstoffer i kunstgødning og i frugt vand.

Som nævnt indeholder frugt vandet plantenæringsstoffer pr. ku-

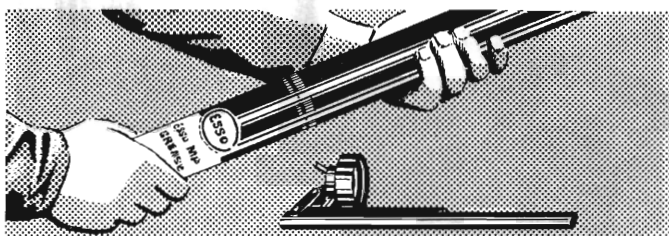
Tabel 2. Forsøg nr. 4.

Sammenligning mellem virkningen af plantenæringsstoffer i kunstgødning og frugt vand.

Kartofler.

Forsøgs- led „milli- meter frugt- vand“	Ugødet				1/2 mængde næringsst. Kunstgødning				1/1 mængde næringsst. Kunstgødning				Frugt vand			
	hkg knolde pr. ha	pct. stivelse	hkg stivelse pr. ha	knold- vægt g	hkg knolde pr. ha	pct. stivelse	hkg stivelse pr. ha	knold- vægt g	hkg knolde pr. ha	pct. stivelse	hkg stivelse pr. ha	knold- vægt g	hkg knolde pr. ha	pct. stivelse	hkg stivelse pr. ha	knold- vægt g
20	63	18,5	11,2 100	31	128	17,9	23,0 205	45	202	17,4	33,8 302	52	184	17,3	33,1 295	48
40	49	17,9	8,6 100	29	172	17,6	30,5 355	53	232	16,9	39,8 463	66	210	17,3	37,4 435	47
60	49	18,3	8,8 100	29	199	17,0	34,8 395	59	244	16,3	40,1 455	64	217	17,0	37,9 430	40
80	56	18,6	10,1 100	31	217	16,8	36,8 365	61	242	15,5	37,6 372	66	235	15,9	38,4 380	41

De sparer tid, fordi patronen kan isættes fedtsprøjten på få sekunder, og De undgår samtidig spild og forurening af fedtet.

tilsat additiver, der modvirker nedbrydning og skumdannelser og giver derved olien en ekstra lang levetid.

Esso MP-fedtpatron gør traktorsmøring meget lettere...

Bruger De ESSO MULTI PURPOSE GREASE H universalfedt, har De gjort smørearbejdet på Deres traktor meget lettere og umuliggjort alle fejltagelser. Multi Purpose Grease egner sig nemlig både til chassis, hjullejer og vandpumper og alle de øvrige forskelligartede formål, man kommer ud for i landbruget. Denne fremragende fedtkvalitet tåler nemlig ikke blot vand men også den stærke varme, som kan opstå i hjullejerne, samtidig med at den giver bedre smøring end nogen hidtil anvendt special-fedt.

Og endnu lettere går arbejdet fra hånden, når De anvender de meget praktiske fedtpatroner, som indeholder 400 g Esso Multi Purpose Grease H universalfedt, og som passer i de fleste typer fedtsprøjter.

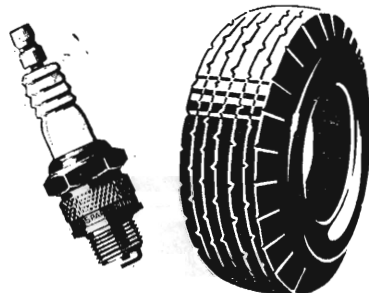
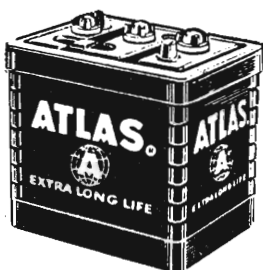
Esso Gear Oil giver sikkerhed

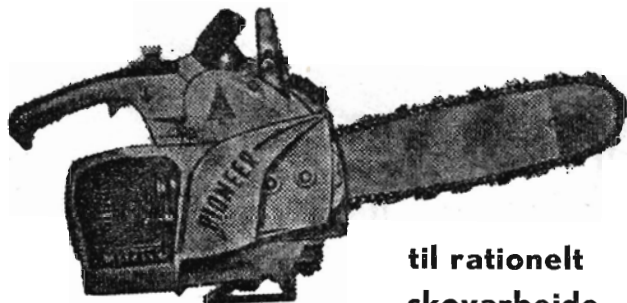
og korrekt smøring af gear, tandhjulsvexlinger og snekkedrev, fordi Esso Gear Oil er specielt fremstillet til dette formål og giver en smørefilm så stærk, at den kan modstå selv de kraftigste belastninger. Den giver et minimum af friktionstab og er

ATLAS

- en fællesbetegnelse for kvalitet...

Under fællesnavnet ATLAS sælger Esso en lang række af det kvalitetstilbehør, som er nødvendigt for vedligeholdelsen af en bil- og maskinpark. Dæk, batterier, tændrør, ventilatorremme o.s.v. er enkelte ATLAS produkter, men der er mange flere, som Deres Esso-forhandler gerne fortæller Dem om. For dem alle gælder det imidlertid, at de er indbegrebet af kvalitet og den bedste garanti mod irriterende driftsstandsninger, som De overhovedet kan få.

til rationelt
skovarbejde...

PIONEER

PIONEER kædesaven saver hurtigt, præcist, er let at håndtere, sikker og billig i drift. PIONEER er Canadas mest solgte kædesav — pålidelig under alle vejrforhold...

PIONEER NU-17 Effekt 5 hk. Vægt 10,3 kg. Sværdlængder 12-16 og 20"

PIONEER 620 Effekt 6-7 hk. Vægt 12,2 kg. Sværdlængder 16-20-24-28 og 32"

PIONEER saver lige godt i alle træarter. Forlang brochure og nærmere oplysninger hos

AXEL KETNER

Vordingborggade 6-8, Kbh. Ø. TR 3131

Rødkjærsbro Cementvarefabrik

ved J. T. Birk . . . Telef. Rødkjærsbro 14

FØRER KUN Δ MÆRKEDE VARER

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres

Forlang tilbud

Den Sjællandske Bondestands Sparekasse

Sine forsikringer tegner man i

NORDISK

Liv og Ulykke

Grønningen 17, København K. Telefon Min. 8111.

Bjerringbro

Cementvarefabrik

ved Th. Petersen
Tlf. 111 Bjerringbro

ALLE

Δ MÆRKEDE RØR

imprægnerede
og uimprægnerede

Stort lager
Altid leveringsdygtig

HAMMERUM HERREDS

Spare- og Laanekasse

Tlf. Herning 3733 (fl. lin.)

Kontortid:

Man./Torsdag 10-12,30 og 14-17

Fredag tillige 18,30-19,30

Lørdag 10-12,30

ALT I CEMENT

VARER

Vi kan levere rør i alle
gængse størrelser efter
ingeniørf. normer.

Hurtig levering — reel
betjening

TJÆREBORG
CEMENTSTØBERI

• Telefon 21 •

Stenvad

CEMENTSTØBERI

Telef. 6 Stenvad

Arnold Westmark

Alle Δ mærkede rør føres
Altid leveringsdygtig

Trifolium Frø

KØBENHAVN

RANDERS

bikmeter svarende til ca. 0,5 kg superfosfat, ca. 1,3 kg kaligødning og ca. 2 kg kalksalpeter. De tilførte mængder frugt vand på 20, 40, 60 og 80 mm indeholder herefter henholdsvis følgende mængder:

20 m/m frugt vand,	100 kg supf.,	300 kg kalig.,	400 kg kalksalp.
40 » »	200 » »	600 » »	800 » »
60 » »	300 » »	900 » »	1200 » »
80 » »	400 » »	1200 » »	1600 » »

Forsøget har herefter haft følgende led:

- a. Ugødet.
- b. $\frac{1}{2}$ gødningsmængde (kunstgødning se ovenfor).
- c. $\frac{1}{1}$ do. (do. do.).
- d. Frugt vand, 20, 40, 60 og 80 mm pr. år.

Frugt vandet er tilført om vinteren, medens kunstgødningen er tilført om foråret på en gang. Forsøget, der ikke indeholder fællesparceller, er vandet med åvand efter skønnet behov.

Det gennemsnitlige udbytte i de 7 år, der har været dyrket kartofler, ses af tabel 2.

Det ses, at næringsstofferne i frugt vandet som helhed har haft lige så god en virkning som de tilsvarende mængder tilført i kunstgødning, men det må dog nok tages i betragtning, at tilførselen af de meget store mængder kunstgødning — op til 3,2 tons pr. ha — i foråret på en gang kan have haft en uheldig virkning især i vækstperiodens første del.

Halv mængde kunstgødning har ikke givet så stort et merudbytte som frugt vandet.

Den gennemsnitlige knoldstørrelse er mindre på frugt vandet areal end på kunstgødet areal, og der har ikke været forskel med hensyn til angreb af kartoffelskurv, disse har været af meget ringe omfang.

Forsøg nr. 5. Tilførsel af fosforsyre dels som superfosfat dels som råfosfat til stigende mængder af frugt vand

Oprindeligt var det hensigten, at dette forsøg skulle benyttes til en orienterende undersøgelse af eftervirkningen af frugt vand med og uden tilførsel af fosforsyre, og i foråret 1949 tilførtes der 300 kg superfosfat til halvdelen af parcellerne. Som omtalt i den foreløbige beretning opnåedes der et stort merudbytte for tilførsel af fosforsyre både med hensyn til knoldudbytte og stivelsesprocent.

I 1950 ændredes planen derhen, at det skulle tilstræbes at undersøge eftervirkningen af en engangstilførsel af superfosfat og råfosfat, hvorefter planen kom til at se således ud:

- a. 0 fosforsyre.
- b. 600 kg råfosfat pr. ha (300 kg superfosfat i 1949).
- c. 600 kg superfosfat pr. ha.
- d. 1200 kg råfosfat pr. ha (300 kg superfosfat i 1949).

Der har herefter været en parcel af hvert forsøgsled på henholdsvis 20, 40, 60 og 80 mm frugt vand, der tilførtes hvert år. Forsøgsarealet blev i 1950 egaliseret med hensyn til kalktilstand, og det er vandet med åvand efter skønnet behov.

Udbyttetallene fra forsøget gennem årene har været så stærkt svingende, at der ikke kan uddrages nogen fast linie i resultaterne. Gennemgående har parcellerne uden fosforsyre givet lige så stort et udbytte som de fosforsyregødede parceller.

Det var formentlig ventet, at tilførselen af en stor mængde råfosfat ville have haft virkning gennem en længere årrække, og at virkningen af den mere let opløselige superfosfat ville have været aftagende gennem årene. Forsøget siger intet om denne antagelses rigtighed.

Forsøg nr. 6. Forskellige kalkningsmidler

Planen for forsøget, der fremgår af fig. 3, går ud på at foretage en sammenligning mellem den forholdsvis hurtigt virkende »brændt kalk«, pulveriseret kalk og lermergel. Der findes ikke fællesparceller.

Færdselsstribe				
	Ukalket	4000 kg CaCO ₃ pr. ha i brændt kalk	8000 kg CaCO ₃ pr. ha i pulv. kalk	8000 kg CaCO ₃ pr. ha i 35 pct. mergel
				80 mm frugt vand
				60 mm frugt vand
				40 mm frugt vand
				20 mm frugt vand

Fig. 3. Forsøg nr. 6.
Forskellige kalkningsmidler.

Som følge af tidligere mergling af dele af parcelrækken, der er tilført 20 mm frugt vand, må forsøgsresultaterne fra denne række udgå.

Udbyttetallene fra den øvrige del af forsøget for de 7 år, i hvilke der har været dyrket kartofler, fremgår af tabel 3. Udbyttet har varieret en del fra år til år, men linien, som de anførte tal viser, er gået igen hvert år. Der er opnået et solidt merudbytte for kalktilførselen, til trods for at ukalket jord har givet et for den pågældende jord-

Tabel 3. Forskellige kalkningsmidler.

	Ukalket	4000 kg CaCO ₃ i „brændt kalk“	8000 kg CaCO ₃ i pulv, kalk	8000 kg CaCO ₃ i 35 pct. mergel
Hkg knolde pr. ha.....	218	240	238	267
Pct stivelse.....	16,9	17,6	17,6	17,9
Hkg stivelse pr. ha.....	37,1	42,2	42,0	47,8
Knoldvægt i gram.....	34	53	56	59
Karakter for skurv *).....	1	4	4	4

*) 0 = skurvfri, 10 = helt dækket af skurv.

type hæderligt udbytte. Mergelen har været de andre kalkningsmidler overlegen, dels i kraft af et større knoldudbytte, dels som følge af en højere stivelsesprocent. Også den gennemsnitlige knoldstørrelse har til stadighed været størst i de merglede parceller.

Det gennemsnitlige årlige merudbytte for tilførsel af jordbrugs-kalk har, som det vil ses, været ca. 500 kg kartoffelstivelse, svarende til omkring 400 kr. pr. ha. Mergelen har givet det dobbelte merudbytte.

Tilførsel af kalk og mergel har øget angrebene af kartoffelskurv kendeligt.

Forsøg nr. 7. Tilskud af superfosfat og kalksalpeter til stigende mængder af frugt vand

Som tidligere nævnt er frugt vandet forholdsvis fattigt på fosforsyre i sammenligning med indholdet af de øvrige plantenæringsstoffer, kvælstof og kali. Hensigten med forsøg nr. 7 har været at belyse virkningen af henholdsvis 300 kg og 600 kg superfosfat pr. ha pr. år til stigende årlige mængder af frugt vand samtidig med, at der er tilført 400 kg kalksalpeter pr. ha pr. år sammen med 300 kg superfosfat. Forsøgsplanen fremgår af fig. 4.

				80 mm frugt vand
				60 mm frugt vand
				40 mm frugt vand
				20 mm frugt vand
Uden kunstgødning	300 kg superf. pr. år	300 kg superf. pr. år	400 kg kalksalp. pr. år	600 kg superf. pr. år

Fig. 4. Forsøg nr. 7.

Tilskud af superfosfat og kalksalpeter til stigende mængder af frugt vand.

De i tabel 4 anførte udbyttetal for de 7 år, hvor der har været dyrket kartofler, dækker over temmelig store variationer fra år til år, og der er bl. a. på grund af mangelen på fællesparceller ingen som helst forsøgmæssig sikkerhed på tallene. Når de alligevel er medtaget her, har det forbindelse med, at de — deres svaghed til trods — måske siger noget væsentligt om anvendelsen af frugt vand på jorder, som dem der er tale om her.

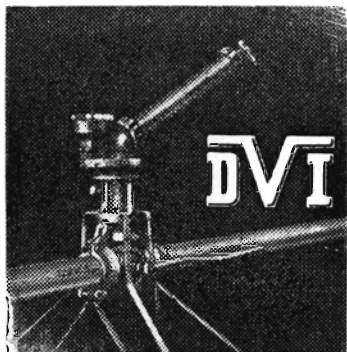
Den mindre mængde fosforsyre (300 kg superfosfat pr. ha) har kun givet merudbytte på de arealer, der har fået de mindre mængder frugt vand. Den dobbelte mængde fosforsyre (600 kg superfosfat pr. ha) har derimod givet et stort merudbytte også for de større tilførseler af frugt vand. Det kan således se ud til, at kartoflerne ikke har været i stand til at udnytte de store mængder kvælstof og kali i frugt vandet på grund af mangel på fosforsyre, og at den fulde udnyttelse af frugt vandet således er afhængig af tilstrækkelig tilførsel

Tabel 4. Tilskud af superfosfat og kalksalpeter til stigende mængder frugt vand.

mm frugt vand årlig	Uden kunstgødning	300 kg superfosfat pr. ha/år	300 kg superf. + 400 kg kalksalp. pr. ha/år	600 kg superfosfat pr. ha/år
Hkg kartofler pr. ha				
20	192	221	280	231
40	249	256	289	249
60	268	260	298	314
80	252	240	297	301
Pct. stivelse				
20	18,3	18,9	19,3	18,8
40	16,9	17,5	18,0	17,8
60	16,3	16,8	17,6	17,2
80	16,3	17,4	17,6	17,3
Hkg stivelse pr. ha				
20	35,4	42,3	54,7	44,0
40	42,6	45,3	52,4	45,5
60	44,5	44,5	52,9	54,7
80	42,0	42,0	52,6	55,4
Vægt pr. knold i gram				
20	56	60	72	67
40	51	52	60	57
60	50	49	57	59
80	49	48	57	62

ANVEND TØRVESTRØELSE VED DRÆNING . . .

På jorder med fintsandet undergrund kan en tilsanding af drænrørene forbygges ved anbringelse af et lag tørvestrøelse (»hundekød«) omkring stødfugerne. Spørg Hedøelskabet

VANDINGSANLÆG

med Kanoner eller Sprinklere

DANSK VANDINGS INDUSTRI

Snoghøj, Fredericia

Tlf. Erritsø 125

Petersen & Pedersen

Alt i
elektricitet

VIBORG

Telf. 195 og 1325

GUGKALK

gi'r Grøde

Faa fuldt Udbytte af
Jorden. Brug vor aner-
kendte Jordbrugskalk
— det betaler sig!

GUG KALKVÆRK A/S

Elmealle 2, Hasseris. Tlf. Aalborg 21 288

MEJERIERNES OG LANDBRUGETS ULYKKEFORSIKRING

Gensidigt selskab • Oprettet 1898

Henvendelse til kredsens tillidsmand eller til hovedkontoret:
Vester Farimagsgade 19, København V. - Telf. Minerva 350

HØJSLEV TEGLVÆRKER A/S

Drænrør i alle størrelser

Omgående levering i prima kvaliteter

Højslev Teglværk

Branden Teglværk

Nymølle Teglværk

BRUG

RANDERS

REB

FRØCONTORET

KOLDING

Telf. 4844

FRØAVL

FRØHANDEL

Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor

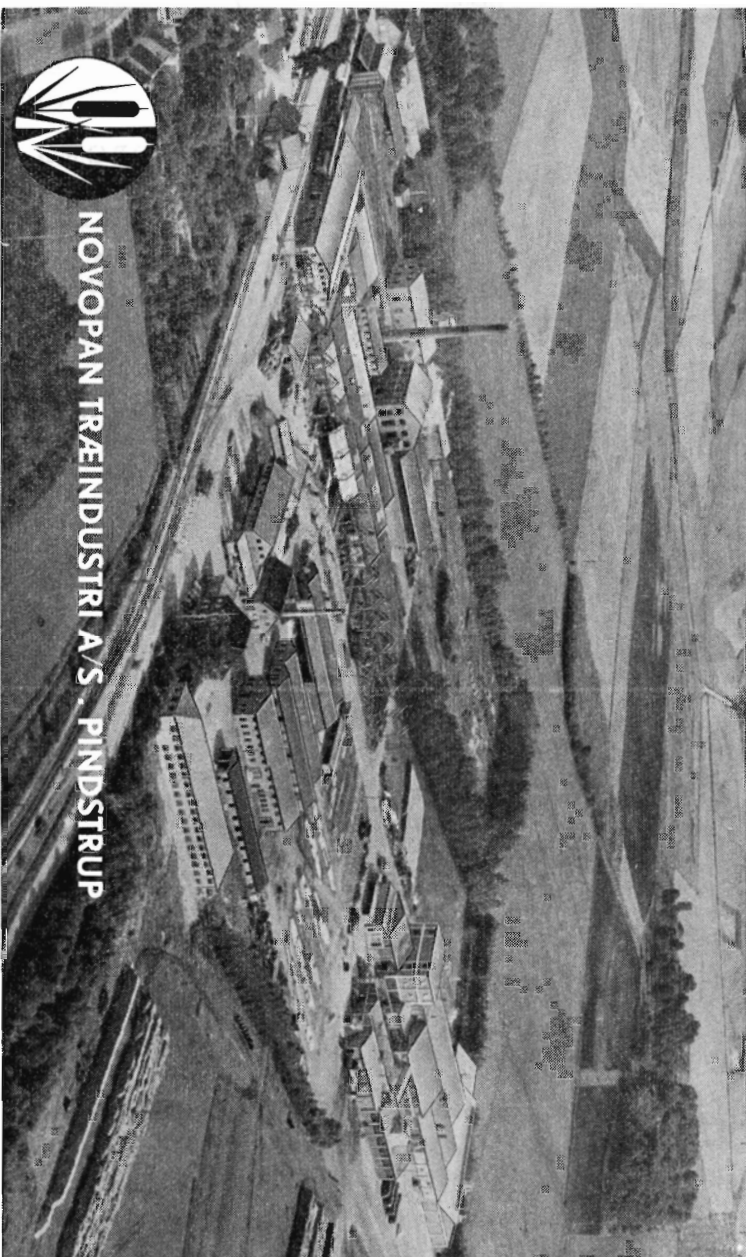
Telf. 58

ØLGOD

Telefon 59

AALBORG

AKVAVIT

NOVOPAN TRÆINDUSTRI A/S - PINDSTRUP

ten afhænger her af mange forskellige faktorer, og en henvisning til f. eks. Brettings »Hydraulik« ville være naturlig.

Side 54—55 angives, at Manningstallet, afhængig af ruheden, sædvanligvis ansættes til 35. Man kunne her pege på, at grøden i vandløbene kan spille en ganske væsentlig rolle, idet Manningstallet kan aftage stærkt i sommertiden og gå ned til 15—20.

Side 58 omtales materialvandring i vandløbene og det tilladelige fald. Det ville være naturligt her at foretage en opdeling i de ikke materialførende og de materialførende vandløb, hvor de første må reguleres således, at udskæring i sider og bund undgås, og hvor faldet derfor må ansættes til en temmelig lille værdi. Ved de materialførende vandløb gælder det i reglen om at få skabt en ligevægt, således at det ovenfra tilførte materiale føres videre, uden at der dog sker erosion af sider og bund ved de almindeligt forekommende afstrømninger. For de større afstrømninger kan en vis bunderosion dog tillades, idet denne er kortvarig, og hullerne vil senere blive fyldt op af det ovenfra kommende materiale.

Siden 82 omtales den af afvandingen følgende sætning af mosejorder, og det kan her tilføjes, at sætningen foruden af de angivne faktorer: Vandindhold, tørvedybde og mineraliseringshastigheden også i høj grad afhænger af afvandingsdybden før og efter afvandingen.

Under gennemlæsning af bogen er jeg stødt på forskelligt, der frister til en kort kommentar. Eksempelvis skal nævnes:

Side 40—44 angives, at en forundersøgelse foretages ved kredsmåling. I mangfoldige tilfælde fastlægges de opmålte punkter blot ved opmåling i forhold til eksisterende skel, hvilket ofte er lettere.

Side 53 angives de ved hovedafvandingen anvendte anlæg på vandløbskråningerne. I reglen anvendes større anlæg end her angivet. Anlæg 1 er normalt minimum, hyppigst anvendes formentlig anlæg 1,5 og ikke sjældent anlæg 2.

Det på figur 29 angivne stryg forudsætter anvendelse af absolut tætte bundfaskiner og frembyder et svagt punkt udfor pælene, hvor faskinerne ikke kan nå tæt sammen.

Side 63 angives, at diger opbygges af mineraljord med lerindhold. Bare det var så vel. I mangfoldige tilfælde må diger opbygges af den forhåndenværende fyld, selv om denne er mindre velegnet. Afsnittet om digebygning er i det hele taget særdeles kortfattet (det fylder ca. en halv side), og det er formentlig heller ikke meningen, at det skal kunne give nogen virkelig vejledning for, hvorledes diger bør konstrueres. Fig. 34 kan, selv om den kun er at betragte som en skitse, virke lidt vildledende, ved at anlægget på digets bagside er tegnet stejlere, end man normalt vil tillade det udført i praksis.

Side 64 angives, at der i pumpestationen mest anvendes centrifugalpumper. I næsten alle tilfælde anvendes aksialpumper.

I afsnittet om rentabilitet side 134—136 er kun den privatøkonomiske ren-

tabilitet omtalt og ikke den nationaløkonomiske side af sagen, selv om denne kan være af stor betydning.

Trods disse bemærkninger kan bogen anbefales til alle, der ønsker at få en overskuelig og let tilgængelig orientering om afvanding i jordbruget.

M. Høst-Madsen.

Fra en vestjydsk hedegård for 100 år siden

(Fortsættelse.)

Naar der var muget og Gulvet fejtet, var den lune Stald egentlig Gaardens hyggeligste Sted om Dagen, især naar det udenfor var bidende Frost, og Sneen fæg om Gaardens Længer. Stalden med dens forskelligartede Indhold af levende Væsener: Køer, Stude, Kvier, Kalve og Svin, ja og Hønsene, især hen mod Foraaret, naar deres Kaglen vidnede om, at de havde begyndt at lægge Æg.

Det vigtigste om Staldens Vinterliv staar endnu tilbage: *Fodringen*. Skønt jeg i Slutningen af min Drengetid meget ofte selv har besørget Kvægets Røgtning, er jeg dog nu usikker med Hensyn til flere Enkeltheder, især vedrørende Foderets forskellige Beskaffenhed til henholdsvis Køer, Stude og Ungkvæg. Jeg maa derfor nøjes med at skelne mellem Hø og Straa uden at angive, hvor meget af det sidste der i de enkelte Tilfælde var Halm, hvor meget Neg med Kærne. Selvfølgelig fik Malkekøerne og Salgsstudene det bedste Foder, Kløverhøet var forbeholdt Køerne, men ellers var Fodringen meget enkel. Rodfrugt til Kvæget kendtes ikke, undtagen lidt Kartofler, i de sidste Aar ogsaa lidt Kaalrabi. I den ældste Tid fodrede Far selv, senere i Forbindelse med eller skiftevis med een af Drengene, eftersom Forholdene faldt.

I de korte Vinterdage begyndte Virksomheden i Stalden, før Dagslyset kom, en Lygte, »æ Løwter«, med en Stump Tællelys hang under en Bjælke, den gav kun en meget sparsom Belysning; et ejendommeligt Billede. Døren ind til Laden aabnedes og Foderet haledes frem. Morgenfoderet var et Halmfoder, en passende »Gjaw« (Givt) til hver Baas. Ved 9-Tiden gaves en Gjaw Hø. Mellem 11 og 12 foretoges Middagsrøgtningen. Par efter Par blev Kvæget befriet for Bindslet og søgte straks selv til Vandtruget, som i Forvejen var postet fuldt af dejligt, klart Vand fra Brønden i Gaarden. Efter at Tørsten var slukket, gik Parret af sig selv, eller blev drevet, tilbage til Baasen, de næste to blev løst, og medens disse drak, blev det første Par bundet. Af og til maatte man ud i Gaarden for at poste Truget fuldt

Klar til hurtig udrykning...

Med vore moderne Piper Super Cubs
udfører vi alle former for

SKADEDYRSBEKÆMPELSE OG NÆRINGSSTOFUDSPRØJTNING

i landbrugsafgrøder, plantager og skove

LINDINGER AERO SERVICE

Rødovrevej 239 - København, Vanløse - Tlf. (01)*70 34 56

fornem gaveidé:

»Hedens opdyrkning i Danmark«

Et pragtværk: 444 sider, 250 illustrationer, deraf 70 helsides billeder. Udgivet af Det danske Hedeselskab i forbindelse med oprettelsen af Kongenshus Mindepark for hedens opdyrkere. Hedens og opdyrkningens historie, dens form og udvikling og de midler, der er anvendt i denne sejge og lange strid, er udførligt fortalt. I tal og statistik bringes hidtil ukendte oplysninger. Et stort og fyldigt afsnit omtaler og hædrer de mænd og kvinder, der som pionerer gik i spidsen for hedeopdyrkingen. **Kun et begrænset antal ekspl. til salg.** Uindb. kr. 40,—.
Indb. i helbind kr. 56,—.

(For medlemmer reduceres prisen med 10 kr.)

Til Det danske Hedeselskab,
VIBORG

Undertegnede bestiller værket HEDENS OPDYRKNING I DANMARK.
Uindbundet kr. 40,— / indbundet kr. 56,—. (For medl. ÷ 10 kr.).

Navn .....

Adresse .....

igen. Bindslet, hvormed hvert Kreatur var bundet fast til Træskille-
væggen, Bæslingen, mellem de to Baase, bestod af et Reb eller Jern-
lænke, der et Stykke fra Midten var fastgjort til en Lægn, der kunde
bevæges op og ned langs en lidt fremspringende, ved begge Ender
til Bæslingen fastgjort Jernstang. Bindslets to ulige lange Ender
kunde tilsammen rigeligt naa om Dyrets Hals, den længste Rebende,
der haledes frem over Dyrets Hals, var paa bestemt Maade viklet fast
om en Indsnevring paa Midten af en pænt tildannet, vistnok c. 4
Tommer lang Pind, »æ Bindselpind«, der blev stukket helt igennem
et tilsvarende Øje i Spidsen af den kortere Bindselgren, der blev
trukket frem under Dyrets Hals. Bindselpinden stilledes paatværs af
Øjet — og Dyret var nu bundet.

Naar alle Kreaturerne var vandet, fik de deres Middagsfoder, der
var et Straafoder med eller uden Kærne. Saa blev Midtergangen
fejjet — der kunde jo være tabt noget, især under Dyrenes Gang til
og fra Vandtruget. Naar Dyrene var færdig med at fortære Foderet,
og de fleste havde lagt sig til Middagshvile, var der dejligt stille og
lunt i Stalden; selvom det udenfor var meget koldt, og Sneen føg
langs Jorden, kunde Solen skinne saa mildt og venligt ind gennem de
småa Ruder. Ikke mindre hyggeligt blev det, hvis en Høne under iv-
rig Kaglen pludselig forlod Reden formodentlig stolt og glad over vel
gjort Gerning.

Kom man henimod Slutningen af Middagshvilen ud i Stalden,
rejste de Kreaturer, som endnu laa ned, sig straks forventningsfulde
op, saa snart de hørte Dørklinkens Raslen. Nu, ved Tre-Halvfiretiden,
fik de nemlig deres Eftermiddagsgjæv, svarende til Eftermiddags-
meldmad (-mellemmad) for Menneskenes Vedkommende, ligesom »æ
Formejjesgjæv« ved 9-Tiden svarede til Folkenes »Formejjesmeld-
mad«. Eftermiddagsfoderet bestod ligesom Formiddagsfoderet af Hø,
en passende »Borren« (Favnfuld) til hver Baas; hver Gang maatte
der først væltes en passende Bunke Hø ned fra Høloftet over Stalden,
det var ofte et morsomt Arbejde. Senere blev Kreaturerne vandet
ligesom om Formiddagen og fik derefter et Aftenfoder, der var et
Straafoder. Dermed var det slut med Fodringen for den Dag. Midter-
gangen blev fejjet, Yderdøren blev tættet med Halm, hvis det var
blæsende koldt udenfor. Naar senere den sidste Malkning havde fun-
det Sted og Katten havde faaet sin Mælketaar i det lille Trug, laa
Stalden i Mørke, i dyb og hyggelig Nattero. Som Børn holdt vi ikke
saa meget af at gaa derud alene i Mørke af Frygt for den ved Børne-
opdragelsen anvendte Bussemand, der holdt til i de mørke Kroge bag
Halmknipper og alle de andre Ting, der fyldte Lade og Loft. Om
Dagen gik det an, men naar det blev mørkt, steg Frygten op i Sindet,
da var det bedre at komme ind i Lyset i Stuen de dejlige Vinterafte-
ner.

Hestenes Fodring må omtales for sig. Hestene havde, som før omtalt, deres eget Staldrum, efter 1868 først i Nordenden af Stuehuset, derefter i Nordenden af Laden, senere i Sønderhuset, idet Kvægstalden maatte udvides ind i Nordenden af Laden. Flere år havde vi Føløg, der kunne da være to voksne Heste, en Plag og et Føl. Hestene havde hver sin Baas med høje Bæslinger imellem, saa at Hestene ikke kunne komme til at bides. I passende Højde foran hver Hest en Krybbe til Hakkelse. Hestene var forsynet med Grime med et kort Reb, der blev bundet fast i en Ring i Krybbens Forside. De blev væsentlig fodrede med Straahakkelse og lidt Havrekærne. I min første Tid blev Hakkelsen skaaret i en primitiv Hakkelsesmaskine. »Æ Hakkelskiest« bestod af en paa fire Ben hvilende Trærende til Straaet, en saa stor Del af et for Baandet befriet Havreneg, som der kunde være i Renden. Foran dennes Forende var Hakkelseskniven anbragt, den var i den forreste Ende forsynet med et Haandtag og bagtil ved et bevægeligt Led forbunden med en Styrestang. Enkelthederne i Indretningen kan jeg ikke give nærmere Rede for. Med venstre Haand førtes Havren i Renden saa langt fremefter, at Straaene ragede en Hakkelseslængde ud over Rendens Forkant. Derpaa førtes med højre Haand den skarpe Hakkelseskniv tæt forbi Rendens Forrand og afskar et Hakkelselag af hele Straamassen. Idet Kniven nu atter førtes bagtil for at komme til at tage et nyt Snit, førte venstre Haand Straamassen en Hakkelselængde frem, som derpaa blev skaaret af, og saaledes videre, indtil der skulde lægges et nyt Neg i Renden. Arbejdet udførtes af en enkelt Mand, men det var et ret langsomt og trælsomt Arbejde. Snart fik vi dog en rigtig Hakkelsesmaskine med Svinghjul med fastskruede Knive og med Valse til at føre Straamassen frem. Nu tog Hakkelseskæringen ikke lang Tid, men der maatte to mand til, een til at skære og een til at lægge Havren til rette og skyde den ind, saa at Valserne kunde faa fat i den. Her var Lejlighed til forskelligt; man kunne lægge et passende Lag i, saa var det let at trække Svinghjulet; hvis Knivene var skarpe, saa forledtes den, der trak, maaske til at køre meget hurtigt rundt, Havren forsvandt hurtigt mellem Valserne, og den, der lagde Havren i, maatte skynde sig; men saa hævnede han sig ved paa een Gang at stoppe saa meget i, som Valserne overhovedet kunde tage, og saa kunde det tage temmelig slemt paa Kræfterne hos den, der drejede Svinghjulet og skar Hakkelsen af, idet det nu baade blev svært at bevæge Valserne og at skære den store, tætte Havremasse, som Valserne førte frem; saaledes gik Arbejdet og Legen — men man maatte passe paa Fingrene, at de ikke kom for nær til de farlige Valser, og man maatte passe paa ikke at komme for nær til Knivene. — Hakkelsen blev gerne skaaret om Aftenen ved Lygteskin. Naar Arbejdet var

forbi og Hestenes Krybbe forsynet med Hakkelse blandet med et Par Haandfulde Havrekærne drog man ind til Vinterarbejdet i Stuen.

I TÆRSKELOEN :

Tærskningen begyndte tidligt om Efteraaret, der skulde først og fremmest hurtigt skaffes Rug til Udsæd og ogsaa Brødkorn, hvis den gamle Rug var sluppet op. Desuden trængtes der maaske ogsaa til Byggryn og Havre til Hestene. Og saa fortsattes Tærskningen iøvrigt hele Vinteren igennem, der var meget at tærske baade for at dække Gaardens aarlige Forbrug af de forskellige Sædarter og tillige en Del til Salg, hvis der var Overflod. Tærskningen skete altid med Plejl. Før Laden blev bygget, foregik al Tærskning i den gamle Lo i Sønderhuset; jeg mindes det saa godt, thi naar vi om Eftermiddagen var kommen hjem fra Skole, var vor første Gang ud til den Luge, der paa Sønderhusets Sydside førte ind til Loen, og som i Reglen stod aaben under Tærskningen. Det var Karlen Peder, der tærskede, og vi holdt meget af at staa ved den aabne Luge og tale med ham. Men denne Stillestaaen i længere Tid i den kolde Luft gav Tandpine og Hoste, der ikke kunde skjules og medførte mange Advarsler og Forbud, som det dog var vanskeligt helt at efterkomme. — Efter at Laden var bleven bygget, foregik Tærskningen i dennes søndre Port.

Først bares et passende, ganske bestemt Antal Neg fra Kornfagene ind i Loen og lagdes i to Rækker, en Række langs hver Side af Loen, med en bestemt Afstand mellem Negene i hver Række og med Negens Rodende ind mod Væggen, Topenden ud mod Loens Midte, derpaa løsnedes Negenes Baand, og Indholdet bredtes ud, saa det hele i hver Række kom til at danne et jævnt Lag. Saa begyndte Tærskningen. Holdende Plejlskaftet (æ Plejlskaft) med begge Hænder svinges Slaglen (æ Slawl) lidt bagud og derpaa op- og fremefter i en høj Bue for tilsidst med et lille Tryk paa Skaftet at lade Slaglen med fuld Kraft falde ned paa Sædens kærnerige Top; dette gentages atter og atter, indtil man har gennemtærsket Tomme for Tomme Loen rundt saa længe, at man har Grund til at mene, at det nu vil være upraktisk at vedblive længere paa denne Maade. Naturligvis blev særlig Topenderne gennemtærskede, men der maatte dog ogsaa tærskes henimod Rodenden, thi Straaene var jo ikke lige lange; desuden kunde der under Bindingen i Marken være kommen en Del Aks med i Negets Rodende. Naar man saa var færdig med den ene Side af Laget, blev Sæden vendt og saa behandlet med Plejen igen. Vendingen af det paa den ene Side tærskede Sædlag foregik paa den Maade, at man fra Enden af et Lag stak Plejlskaftet ind under dette, altsaa langs Logulvet, bøjede Slaglen ned over Laget, greb med venstre Haand ned gennem Sædlaget og omfattede Plejlskaftets frie Ende, og

med højre Haand greb man Slaglens frie Ende. Med de to Dele af Plejlen klemte man paa denne Maade saa stor en Del af Sædlaget, som Skaft og Slagel kunde spænde over, fast til en samlet Masse, der nu kunde vendes paa een Gang. Slaglen, som nu var kommet til at ligge nederst, blev trukket ud — og saa fortsattes paa samme Maade med den næste Del af Laget, indtil det hele var vendt. Saa tærskedes der videre, indtil Laget var gennemtærsket.

Plejlslagene, der hørtes over hele Gaarden, var om Dagen det for Øret mest karakteristiske Træk for Gaardens Vinterliv. Var der kun een Tærsker, lød Slagene langsomt og monotont, var der to Tærskere, lød det straks mere livligt. De to Tærskere stod vendt mod hinanden og slog med Plejlen skiftevis og regelmæssig Takt paa samme Sted i Sædlaget, men paa Grund af deres Stilling i Forhold til hinanden kom deres Slagstriber til at krydse hinanden, hvilket gav den bedste Tærskvirkning. Under Tærskningen gjaldt det om at føre Plejlen let og sikkert og dog fast, uden at Slaglen strejfedes Muren, og saa taktfast, at man i Tide havde trukket sin Slagel bort, før den andens Slagslagel faldt. Det er en Kunst at tærske med Plejl, i hvert Tilfælde en Kunst at tærske godt; man maa lade Skaftet glide let rundt i Hænderne og dog holde godt fast, føre et fast slag og paa det rette Sted og i det rigtige Tempo.

Naar to tærsker sammen, lyder det livligt over Gaarden. Slagene lyder ikke ens. Selv om Tærskningen lyder ret monoton, er der dog en vis Melodi deri, hvilket hidrører fra, at Sædlaget er af meget forskellig Tykkelse fra det ganske tynde Lag i den yderste Topende til den tykke Del hen mod Rodenden, og da hvert Parti skal gennemtærskes, flyttes det Sted, hvor Slagene falder, fra den tynde til den tykkere Del af Laget og derefter atter tilbage til den tynde Topende, efterhaanden som Tærskningen skrider frem over det udbredte Sædlag. Slagene paa den tyndeste Del af Topenden, hvor der kun er nogle Aks mellem Slaglen og Logulvet, lyder klare og skarpe i Modsætning til den mere og mere dumpe Lyd, der fremkommer, efterhaanden som de tykkere Partier af Laget kommer under Behandling. De første Slag paa den tykke Del af Laget, der endnu ikke er tærsket sammen, lyder saa svagt, at de, der ikke er i Nærheden af Loen, ikke kan høre dem og derfor tror, at Tærskningen er standset.

(Fortsættes.)

I få ord —

★

★

★

Hedeselskabets forretningsførere

Gårdejer *Marius Mathiasen*, Vesterled, Vrensted, har den 1. maj 1962 overtaget hvervet som forretningsfører for Vrensted distrikt efter forpagter Niels Østergaard, Vrensted.

*

I en årrække har Hedeselskabet foretaget opmålinger og undersøgelser af *de tilbageværende hedearealer* og med mellemrum amtsvis offentliggjort resultaterne. Den sidste beretning fremkom i Hedeselskabets Tidsskrift nr. 12 1961. Alle beretningerne er nu under redaktion af konsulent *Th. Hove* udsendt som særtryk af Hedeselskabets Tidsskrift.

*

A/S Stilde plantage afholdt den 5. maj den 76. generalforsamling på *Larsens Hotel* i Holsted. Til bestyrelsen genvalgtes formanden, fiskeriejer *Laurits Knudsen*, Egtved. Driftsregnskabet balancerede med 232.118 kr. og udviste et driftsoverskud på 38.775 kr. Det vedtoges at udbetale et udbytte på 200 kr. pr. aktie à 500 kr. Status balancerede med 798.858 kr.

*

Lederen af Hedeselskabets virksomhed med skovtræforædling og skovfrøcentral, skovrider *K. Brandt* har fået bevilget orlov og midler til at foretage en studierejse til U. S. A.

*

Det ligger ikke så mange år tilbage, knap en menneskealder, da jagtretighederne ikke toges så højtideligt. Hvert sogn havde sine jagtglade, ofte noget i retning af særlinge, som drev jagt, hvor det passede dem. I enen nordvest for Viborg færdedes for 30—40 år således ret uhindret *Kresten* »Wortsnude«. En del Viborgjægere havde da jagten omkring *Ulbjerg* og ned til *Borup vandmølle*, men fik meget lidt ud af jagten, som *Kresten*, der boede på den anden side af åen, toldede hårdt af. En dag, da jagtejerne nærmede sig en af bakketoppene, hørte de et skud på den anden side af bakken, og et øjeblik efter så de *Kresten* skynde sig af sted, medens han stoppede en hare ind under frakken. I trav gik det efter ham ned mod åen, og alligevel havde *Kresten* den frækhed at knalde endnu en hare, samle den op og fortsætte. »Ham skal vi nok få«, sagde jægerne og spredte sig for at afskære vejen til broerne. Men *Kresten* tog turen tværs gennem åen og forsvandt ad hjemmet til, hvor jægerne et kvarter efter blev modtaget af *Krestens* kone, der bedyrede, at manden lå inde i sengen og var »så grove syg«. »I kan sjæl see«, sa' hun, og lindede døren ind til sovekammeret, og der lå *Kresten* pakket ind med hals-tørklæde og nathue og snorkede. »Han hår et væt uden æ dar æ hele daw«, forklarede konen.

Et kvarter efter kunne jægerne ovre fra bakken i kikkert se, at konen gik og hængte hans tøj ud til tørre på ribsbuskene ved huset — han var hoppet lige op i sengen med alt det våde kluns på.

Den samme *Kresten* blev iøvrigt senere kendt for, at han kunne stå bag i en gammel bil og skyde alle de harer, der kunne jages op, når bilen raslede

ind over hedestierne, hvor nu »Støvhøjgaard« er bygget. »Det er en næm måde, å komme til dem på«, sagde Kresten.

Når ørrederne i forårstiden gik op i Simsted å, var der et bestemt stigbord, som Kresten havde for vane at lukke op, så ørrederne kunne slippe ind et sted, hvor de gerne ville lege, og så tømte han bagefter bækken, skønt det var Kjeldsen på Lynderup, der havde alle rettigheder. Det var både i og udenfor fredningstiden, at han tog sig af ørrederne, som alle omgående blev solgt på Viborg torv, hvor man heller ikke dengang tog fredningstiden højtidelig. Det kneb dog lidt for Kresten, når han på vej til Viborg med en sæk ørreder, blev tilbudt kørelighed af Kjeldsen, Lynderupgaard. »Han vidste sgi godt nok, det var hans ørreder, jeg havde i sækken.« »Jow«, føjede Kresten anerkendende til, »han var vel nok en ræle mand!«

*

Overkonstruktør ved kulturteknisk afdeling *Holger Nielsen*, Viborg, er efter ansøgning bevilget afsked med pension fra 1. maj d. a.

Overkonstruktør *Holger Nielsen*, der den 27. august fylder 70 år, har været tilknyttet Hedeselskabet siden 1921. Han har i den lange årrække været en højt skattet og afholdt medarbejder ved kulturteknisk afdeling.

— — —

Den herefter ledigblevne stilling er blevet besat med ingeniør *Frede Møller*, Slagelse, som vil blive forflyttet til Odense for at være til rådighed ved afdelingens særlige opgaver på Fyn.

*

A/S Give plantage har under ledelse af formanden, bankdirektør *Lind Thomsen* holdt generalforsamling og vedtaget at udbetale 15 % i udbytte. Bestyrelsen genvalgtes.

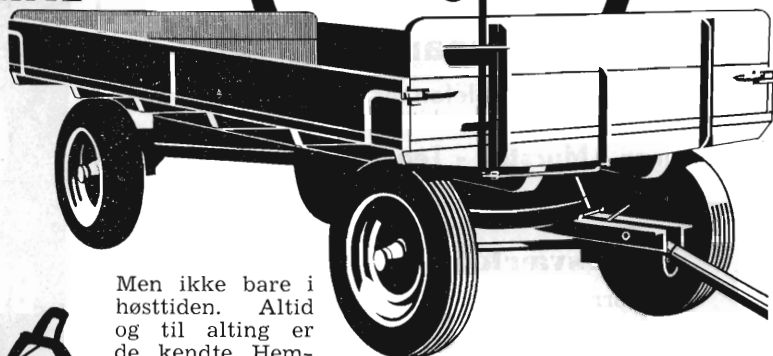
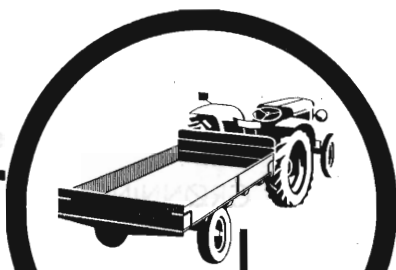
*

Thy plantningsforening har i 1961 udleveret 60.000 planter mod 45.000 året før. Samtidig er i de lokale læplantningslaug anvendt 517.000 planter. Plantningsforeningen råder over legater til en kursværdi af ialt ca. 80.000 kr., hvoraf ca. 69.000 kr. hidrører fra afdøde landinspektør *Smed Søndergaards* testamentariske gave. Skovrider *C. F. Jensens* bog »Læ«, som plantningsforeningen udsendte i fjor, er bekostet af midlerne fra *Smed Søndergaard*, idet et samlet optryk af *C. F. Jensens* artikler gennem de sidste 25 år havde ligget ham stærkt på sinde.

*

A/S Houborg plantage afholder generalforsamling på Houborg kro den 22. maj.

HEM TRAKTOR OG LANDBRUGS- VOGNE

Høsten kommer
i hus, når
HEM kommer
i marken

Men ikke bare i
høsttiden. Altid
og til alting er
de kendte Hem-
vogne uundværlige
for landbruget.

Leveres i størrelser fra 2 tons lastevne. 3-tonsvognen godkendt til erhvervskørsel. Leveres i forskellige ladstørrelser passende for mælkekørsel.

Brug

STENSBALLEFRØ

til mark og have

Fås hos:

Købmænd, møllere
og gartnere

ØSTERGAARDS FRØAVL ^{A/5}
STENSBALLE PR HORSENS

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon 1400 (4 lin.)

Sct. Mathiasgade 68

Kontortid: Kl. 9—15

Lørdag: Kl. 9—12

Aftenekspedition:

Fredag: Kl. 18,30—20

Filialer:

Karup

Flyvestation Karup

Mammen

Løgstrup

FIONA MUFFEKIT

*gør arbejdet
lettere
og muffen
tættere*

FÅS HOS
TØMMERHANDLERE,
BYGNINGSMATERIALE-
FORRETNINGER,
SAMT STØRRE
BETONVAREFABRIKER

SVENDBORG TAGPAPFABRIK . TELEFON 66

Aktieselskabet

L. Hammerich & Co.

Specialforretning i bygningsartikler

Grundlagt 1854 . Tlf. 2 71 55 (3 lin.)

Aarhus

Hulkjærhus Planteskole

RØDKJÆRSBRO

Telefon Ans 25

Planter til skove,
læhegn og haver

AKTIESELSKABET
NORDISK BRANDFORSIKRING
ALLE ARTER FORSIKRINGER
GRØNNINGEN 25 - KØBENHAVN

Nivaagaard Teglværk

Nivaa - telefon nr. 9

Drænrør - Mursten - Teglbokke - Tentordæk

Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby - Telf. 2 10 55 (kaldenr. 0 81)

Alt i betonvarer efter D. S. 400
Renseanlægget »Ringtanken« (Dansk patent nr. 59820)

Ellidshøj Kridt- og Kalkværk

v/ C. M. Christiansen, Aarhus

Telefon Ellidshøj 4 og Aarhus 2 73 12
Fabrikation af jordbrugskalk samt foderkridtmel

VAND

med GUDENÅ vandingsanlæg
Gudenås Fabriker, Silkeborg, tlf. 2400

**PALUDANS
PLANTESKOLE A/S**

KLARSKOV

*Skovplanter, hæk- og
hegnplanter, allétræer*

Førlang prislister
TELEFON KLARSKOV 9

Skive Cementstøberi

KNUD ØSTERGAARD
Telefon 921

NORMRØR
med garantimærket Δ
Imprægnering
Brøndrør

**Krogsgades
Cementstøberi**

J. Halvorsen & Sønner
Kontor
Dannebrogsgade 22, Aarhus
Telefon *2 55 99
Ny fabrik . Vejby
Alt i betonvarer D. S. 400

GENERAL MOTORS AUTOMOBILER

Lager af gode, brugte vogne

PETER HENRIKSEN

DUMPEN 12-14

Telefoner 1250-1251-1252-874

VIBORG

Stort autoværksted . Malerværksted . Fabrik for cylinder service
Diesel autoelektrisk afdeling . Lager af reservedele og tilbehør

BETONKLINKER

til

**HULMURS- OG
STALDISOLERING**

A/S FISKBÆK

**BETONKLINKERFABRIK
TELEFON HERBORG 12**

**Herning Hede-
& Discontobank**

10-12^{1/2}, 14^{1/2}-17
Telefon 5 . 273 . 720

SKANDIA KALK ^{A/S}

Kontor: Gug, tlf. Sdr. Tranders 147 (081-51711)

Jordbrugskalk fra værkerne i

Batum

Ferslev

Gug

Kaas

Visse

ERIK EMBORG

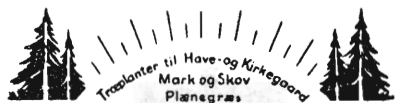
H. THEUT ^{A/S}

FYENS LANDMANDSBANK

ODENSE

Vestergade 33 - Telf. 11 46 11

Aben 9½—12½ og 14—16, lørdag 9½—12½
Fredag til kl. 17. Udfører alle bankforretninger

LOMBORGS PLANTESKOLE

GRANHØJ v AALBORG

TLF. 2 01 01

TLF. 3 40 40

Stort farveillustreret
katalog
sendes gratis
på forlangende

Kjellerup Betonvarefabrik

ved I. T. Birk — Telefon 45 Kjellerup
Efter Kl. 17 . Rødkjærsbro telefon 14

FØRER KUN Δ MÆRKEDE VARER
Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres
FORLANG TILBUD

Den almindelige Brandforsikring

før Vandbygninger, opretter ved forelig Udordning
af 1792

Brandforsikrer Bygninger
- færdige og under Opførelse -
med fast Inventar

HOVEDKONTOR:
STORMGADE 10 - KØBENHAVN K.
C.: 1100

Randers

MØRTELVÆRK OG
BETONRØRSFABRIK

v/ Marius Ødum

Kristrup pr. Randers
Tlf. 400 Randers fri not.

Kun Δ mærkede varer
føres

Største lager
Bedste kvaliteter
Forlang tilbud

Røde

drænrør

D. S. nr. 403, syrefast kvalitet

● Frødenshøj Teglværk
Aabenraa Telefon 22127

Midtjydske Teglværkers Salgskontor S. m. b. A.

Alle størrelser i drænrør leveres

Telefon Viborg 1330

CLOC

Liqueur
Gin
Whisky

Gør arbejdskraften mere værd ...

Det er svært at få arbejdskraft. Derfor gælder det om at gøre den eksisterende arbejdskraft endnu mere effektiv ... Med Massey-Ferguson 65 traktoren overkommer en mand 50% mere arbejde - takket være denne traktors overlegne styrke og alsidighed ... Massey-Ferguson 65 har 57 hk, uafhængig kraftoverføring, differentialespærre og direkte brændstofindsprøjtning, der sikrer uovertruffen driftsøkonomi ... Tal med en af de mange aut. Massey-Ferguson forhandlere om demonstration af Massey-Ferguson 65.

NORDISK TRACTOR COMPANY A/S
KØBENHAVN SV

B96/I

MASSEY-FERGUSON 65